

BEDÖMNING AV JORDBRUKSMARKENS VÄRDEN – STRANDÄNGEN

Bakgrund

Detta dokument avser utröna jordbruksmarkens betydelse inför beslut om fortsatt planarbete för Strandängen. Utgångspunkten i redogörelsen är nyckelbegreppet ”brukningsvärd jordbruksmark” i aktuell lagtext – se ruta nedan.

Miljöbalken 3 kap 4 §: Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Sammanfattning

Enligt svensk lagstiftning är jordbruket av nationell betydelse och den brukningsvärda jordbruksmarken innehar en särställning och ska särskilt värnas. Utifrån inhämtad kunskap bedöms aktuell jordbruksmark vara brukningsvärd. Detta trots att den nu har plockats bort från produktion. Den får därmed enbart exploateras om det behövs för att ta tillvara väsentliga samhällsintressen och efter att andra möjliga lokaliseringar har utretts. Marken bidrar dessutom till olika ekosystemtjänster som särskilt bör värnas.

Bedömning brukningsvärde

I propositionen (1985/86:3) förtydligas att brukningsvärd jordbruksmark är sådan mark som utifrån läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar lämpar sig för jordbruksproduktion.

Läge: Aktuell mark ägs av Vätterhem och delar ligger i det av översiktsplanen utpekade omvandlingsområdet för Strandängen. Tillgängligheten till åkermarken är idag något begränsad för större maskiner, pga. av den nybyggnation som skett och sker i dess omgivning. Åkermarken ligger i den så kallade Vättersänkan med bördiga jordar i gynnsamma klimatlägen.

Beskaffenhet: Åkerskiftet utgör totalt 1,8 hektar mark enligt blockdatabasen (2015). Av denna areal berörs drygt hälften av det utpekade omvandlingsområdet. Enligt den tidigare arrendatorn såddes skiftet med gröda 2013 och sedan var marken i träda fram till 2015. Därefter plockades den bort från den s.k. SAM-ansökan till Jordbruksverket. Åkermarken var tidigare större – ca 2,5 ha – men minskade på 70-talet i storlek då husen i närområdet byggdes. Marken sluttar ned mot Vättern och har inga odlingshinder förutom några brunnar. Den så kallade arronderingen är något under medel jämfört med annan åkermark i närområdet.

Övriga förutsättningar: I området väster om Vättern finns ett stort behov av mark, där befintliga gårdar har problem att finna arrenden. Marken ligger med andra ord inom ett geografiskt område där flera viktiga tröskelvärden – t.ex. självförsörjningsgrad på foder och reglering av spridningsarealer – sätter gränsen för den produktion, inklusive hästhållning, som kan ske i området.

Jordbruksmarkens värden

I rapporten "Jordbruksmarkens värde i Jönköpings kommun" har de viktigaste ekosystemtjänsterna för jordbruksmarken pekats ut. Dessa går kort igenom nedan för aktuellt område för att förtydliga markens olika värden:

Pollinering – Aktuell mark har ett relativt högt viktat avstånd till tänkbara pollinatörshabitat. Detta har emellertid framförallt betydelse för om pollinationsberoende grödor (åkerböna och raps, samt bär och frukt) odlas på marken.

Markinfiltration – Aktuell mark ligger i en sluttning ned mot Vättern och leder till att reducera situationer med höga flöden, jämfört med hårdgjorda ytor som istället innebär att vattenflödena ökar.

Klimatreglering – Jordarten i aktuell mark är minerogen (till skillnad mot organisk). Markens humus innehåller lagrad kol. Vid exploatering skulle det lagrade kolet riskera att frigöras beroende på hur jordmassorna hanteras.

Jordbruksproduktion – I genomsnitt behöver varje svensk 0,41 hektar jordbruksmark för den direkta produktionen. Nyexploateringsområdet leder enligt denna enkla matematik till en minskad produktion motsvarande en försörjning för 4 färre människor med mat.

Jordbrukslandskapets värde - Det öppna jordbrukslandskapet har ett värde för många människor och kan delas in i kunskapsvärden, upplevelsevärden och bruksvärden för närboende. Aktuell mark fyller en viktig funktion i att behålla siktstråk och en förståelse av landskapet, där marken tidigare ingick i den verksamhet som bedrevs på Ebba Ramsays Vilhelmsro och de intagna deltog i jordbruket.